

bodisi nemedijski (poštni – pisemski oglas, pisemska oglasna zloženka ...; trosilni – letaki, oglasni izročki pri promocijskih akcijah) bodisi množičnemedijski (tisk, radio, televizija; izrazita raznovrstnost). Vso to delitev avtor jasno prikaže tudi z grafom na str. 87.

Tomo Korošec loči dve tipologiji besedilnih oglasov. V prvi se glede na oglaševalni namen ukvarja s pridobitnimi (prodajni, predstavitveni) in nepridobitnimi oglasi (vzgojni, obvestilni). V drugi glede na način pristopa besedila k naslovniku s primeri natančno razloži, kaj je oglasni vložek, oglasni intervju, oglasna čestitka, oglasna vizitka in televizijski oglas.

Zadnji dve poglavji se ukvarjata s slogani in napevki. Slogan je vsebinsko in oblikovno najznačilnejša enota oglasa. Razmerje med njim in besedilnim oziroma pribesedilnim sporočilom je ambivalentno. Tipologija sloganov je izrazito jezikovnostilne narave; Korošec loči dve osnovni tipološki skupini, ki se razlikujeta po zgradbi, dvodelne in nedvodelne (enodelne) slogane. Slednji so lahko trdilni (prosti stavki v skladenjskem naklonu), poimenovalni (razvite samostalniške fraze; ekspresivni in stilno napeti), velelni (velelnost izražamo z osebnimi glagolskimi oblikami in členkom *naj*; gre za najpogostejšo prveno oglaševanja) in aforistični (redki). Dvodelni slogani imajo slogovno celoto sestavljeno iz dveh relativno samostojnih prvin, ki sta s cenzuro oddvojeni druga od druge. Napevek je za petje uglasbeno oglasno besedilo ali del besedila. V oglaševanju ima vlogo popestritve, okrasa, zaznamuje sporočilo z drugačnostjo njegovih sestavin.

Knjiga dosega svoj cilj, saj nas jasno seznanja in spozna s stilnimi postopki v oglasih. Njeni zunanji urejenosti sledi tudi notranja. Pri ureditvi pa vseeno pogrešamo jasneje razdelane naslove in podnaslove, ki bi bistveno pripomogli k lažji orientaciji v celoti. Vsi oglasi, ki so predstavljeni in natančno analizirani, so starostni populaciji, na katero knjiga cilja, verjetno znani. Glede na to, da je knjiga izšla leta 2005, je škoda, da v njej ni objavljenih več novejših oglasov (večino jih lahko uvrstimo v obdobje 1990–2000). Oglase po letu 2000 lahko namreč preštejemo na prste ene roke. Avtorjev cilj verjetno ni bil prikazati novejših oglasov, zato to dejstvo niti ne moti toliko tudi zaradi tega, ker vemo, kakšna količina oglaševanja gre vsak dan skozi medije in da so nekateri oglasi tako kratkotrajni, da niti ne dosežejo trajne sporočanje funkcije. Mogoče je to samo ena od idej za prihodnje raziskave na tem področju, ki bodo imele v tej knjigi dobro osnovo. Dodatno možnost tehnične izboljšave vidim tudi v tem, da bi lahko bila priložena zgoščenka, na kateri bi radijske in televizijske oglase, ki so prikazani, videli oziroma slišali. To bi nazorneje prikazalo vse plati oglaševanja.

Pregledno in razumljivo knjigo *Jezik in stil oglaševanja* priporočam v branje vsem, ki jih oglaševanje zanima in ki se hočejo seznaniti z osnovami na tem področju.

Anja Benko
Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru
 anja.benko@gmail.com

Pesniški svet Nikole Šopa v slovenskem prostoru: ob 100. obletnici rojstva Nikole Šopa (1904–1982). Uredila Fedora Ferluga-Petronio. Trst: Neothesis, 2005. 125 str.

»Malo je velikih pesnikov, ki so bili v javnosti tako zanemarjeni kot hrvaški pesnik-filozof Nikola Šop«. Tako se glasi prvi stavek zbornika, ki ga je uredila ena izmed najboljših

poznavalk Šopovega literarnega opusa ter njegove recepcije – Fedora Ferluga-Petronio, profesorica na univerzi v Vidmu (Udine, Italija). Čeprav ta njena trditev niti danes – na

žalost – ni izgubila nič od svoje samo na videz prestroke točnosti, je treba vendarle priznati, da je prav v zadnjih nekaj letih bilo vloženih veliko naporov v bolj poglobljeno preučevanje Šopove dediščine, da bi jo lahko spoznal širši krog poznavalcev in ljubiteljev poezije. V tem smislu je ob stoti obletnici Šopove smrti razred za književnost Hrvaške akademije znanosti in umetnosti (HAZU) v Zagrebu organiziral mednarodni znanstveni simpozij, na katerem je nastopilo trideset referentov. Leta 1997 je revija »Nova Istra« objavila posebno številko z naslovom *Recepcija poezije Nikole Šopa v Italiji*, ki jo je uredil Tvrško Klarić. Vrsta uveljavljenih hrvaških kritikov, preučevalcev in prevajalcev pesnikovega opusa in založnikov (kot na primer Ivo Bilankov, Branimir Donat, Mladen Machiedo, Višnja Machiedo, Zvonimir Mrkonjić, Tonko Maroević, Dubravko Pušek, Veselko Tenžera) je vztrajno in doživeto spremljala Šopovo pot v pesniškem svetu. Nekateri iz tega uglednega kroga so se zavzeto posvetili preučevanju in širjenju Šopovih del.

V zadnjem času ima velike zasluge na tem področju Fedora Ferluga-Petronio: je avtorica prve celovite monografije o Šopu, *Il mondo cosmico di Nikola Šop* (Forum, Udine 2000), ki je bila pred kratkim prevedena v hrvaščino (*Kozmički svijet Nikole Šopa*, HFD, Rijeka 2005); na Univerzi v Vidmu je organizirala simpozij *Il poeta filosofo croato Nikola Šop (1904–1982) fra il ventesimo anniversario della morte ed il centenario della nascita* in uredila zbornik s tega mednarodnega simpozija: *La poesia di Nikola Šop (1904–1982) tra filosofia e cosmologia* (Marsilio, Venezia 2004). Zbornik je bil v obliki monografije pred kratkim objavljen tudi v hrvaškem prevodu: *Pjesničko stvaralaštvo Nikole Šopa*, priredila Fedora Ferluga-Petronio (HKD Napredak, Sarajevo-Zagreb 2005).

Zbornik *Pesniški svet Nikole Šopa v slovenskem prostoru* je nastal v okviru *Slovenskega slavističnega kongresa Novo mesto 2004*, v sklopu proslav 100. obletnice rojstva Edvarda Kocbeka in Srečka Kosovele; slovenskima pesnikoma so slovenski slavisti pridružili tudi hrvaškega pesnika Nikolo Šopa, ki se je rodil istega leta (1904) kot oba slovenska pesnika. Knjiga poleg predgovora obsega šest prispevkov in na zadnjih dvajsetih straneh

tehten izbor stihov in kratke pesniške proze iz različnih obdobij Šopovega pesništva v slovenskem prevodu.

Potrebo po tej knjigi kratko pojasnjuje prav urednica Fedora Ferluga-Petronio, ki v svojem *Predgovoru* opozarja, da obstaja v slovenski literarni kulturi glede recepcije ustvarjalnosti Nikole Šopa globoka vrzel, ki jo je treba zapolniti iz dveh razlogov. Najprej zato, ker je Šop »enkratno metafizičen pesnik izjemnih umetniških in metafizičnih razsežnosti«, ki je poleg tega tudi avtor obsežnega literarnega opusa (objavil je 15 pesniških zbirk, več knjig lirске in fantastične proze, deset radiodram, prevode antičnih latinskih piscev in hrvaških novolatinskih pesnikov). Poleg tega je ta vrzel toliko bolj opazna, ker je Šopova poezija postala bralcem prej kot v slovenščini dostopna v italijanščini, angleščini, francoščini in nemščini.

Urednica knjige **Fedora Ferluga-Petronio** je tudi avtorica prvega objavljenega prispevka *Življenjska in pesniška pot hrvaškega pesnika-filozofa Nikole Šopa (1904–1982): ob 100. obletnici rojstva*, v katerem omenja najprej dejstvo, da se je Nikola Šop pozno uveljavil v hrvaškem pesništvu, ker je bil zaradi svojih religiozних stališč oz. pesmi iz prvega ustvarjalnega obdobja po drugi svetovni vojni tako rekoč prepovedan avtor. Delno je treba pripisati to marginalizacijo tudi dejstvu, da je večji del življenja preživel kot invalid, priklenjen na posteljo (ohromelost je nastopila kot posledica hude poškodbe, ki jo je staknil, ko si je s skokom z okna reševal življenje ob bombardiranju Beograda leta 1941). Čeprav je ta tragedija omejila njegovo telesnost, ni niti malo oslabila njegovega umetniškega »zamaha«, temveč mu je na neki način pridala dodaten zagon in globoko poduhovljeno usmerjenost. Ta paradoksalna, vendar za razumevanje Šopove pesniške poti izredno važna medsebojna pogojenost osebne tragedije in metafizičnega vzleta je ostala – tako opozarja Ferluga-Petronio – Slovincem skoraj neznana, kot – žal – večina tudi njegovi stih. Največji del njenega prispevka prinaša pregled Šopove življenjske in literarne poti, ki jo zelo nazorno ilustrira s pomembnimi odlomki iz posameznih obdobij oz. del iz njegovega pesniškega opusa. Ob pesniških zbirkah avtorica ne zanemarija niti

njegove kratke proze in prevodov in na koncu podaja strnjen pregled Šopovega dramskega dela in pri tem pripominja, da to še ni bilo primerno ovrednoteno niti v hrvaškem literarnozgodovinskem okolju. Tekst se zaključuje s seznamom simpozijev in objav, ki so zaznamovali oz. spremljali Šopovo 100. obletnico rojstva.

Drugačno od prispevkov, ki so značilni za tovrstne zbornike, je besedilo **Adrijana Koštre** *V vsakem filmu je najboljši konec: moje otroštvo ob pesniku Nikoli Šopu*, ki razpreda doživete odlomke intimnih, družinskih spominov pesnikovega posinovljenca: pred bralcem se pojavlja blag in plemenit, pravzaprav frančiškanski lik človeka, ki se menda pogovarja tudi v nam nerazumljivem jeziku božjih bitij. Prav zaradi tega nevsakdanjega pričevanja spoznamo, kako sta si ded in vnuk ustvarila svoj lastni tajni jezik, kako je poznavalec in ljubitelj latinskih piscev usmerjal dečka v prvo spoznavanje antične kulture itd. Iz drobcev in odlomkov Koštrovih spominov se neposredno zrcalijo pogovori, družba, interierji, podrobnosti iz Šopovega vsakdanjega življenja, iz katerih izžareva čudovit, skoraj čaroben, vendar kljub temu vedno blag prebivalec zemeljske oble in obiskovalec »vsemirskih hišic«.

Kdor se preko te knjige prvič sooča s Šopovim pesništvom, temu bo zvenel nekoliko neobičajno naslov prispevka **Tomislava Petkovića** (Univerza v Zagrebu): *Veze med pesniškim vesoljem Nikole Šopa in Einsteinovim vzorcem vesolja ter Platonovimi geometričnimi oblikami*. Treba je vedeti, da je v petdesetih letih prejšnjega stoletja Šop začel pisati izrazito metafizične pesniške cikle, pretkane z intuitivnim pronicanjem v kozmični prostor. Oblikoval je edinstveno – ne samo v hrvaškem pesništvu – poezijo »vsemirskega vzleta«, ki sta jo odlikovali do takrat še nepoznana slikovitost in ritem, v katerih se je spajala čarobnost pesniške besede in filozofske intuicije (*Kučice u svemiru, Svemirski pohodi, Astralije, Nedohod*). V zaključni fazi svojega ustvarjanja se je posvetil skoraj neverjetni nalogi opevanja geometrijskih teles in pri tem ustvaril vrhunske cikle *Osvajanje kocke* in *O kugli*, navidez nedoumljive, vendar globoko pretresljive vpogled v eksistencialno tesnobo. Tomislav

Petković prikazuje presenetljivo sorodnost pesnikovega intuitivnega pojmovnika in prisodob v »kozmični fazi« s sodobnimi fizikalnimi, pravzaprav kozmološkimi spoznanji. Tako sorodnost pesnikovih stihov z Einsteinovo teorijo relativnosti je opazil že literarni kritik Veselko Tenžera pred več kot dvajsetimi leti. Petković poudarja izrazito etično komponento pesnikovih »vsemirskih vizij«, nenavadno somernost pesniških in filozofskih paradigem in verjetni vpliv Platonovega *Timeja* na Šopovo pesništvo ter pri tem pogloblja to zvezo, na katero je prva opozorila Fedora Ferluga-Petronia v svoji monografiji *Il mondo cosmico di Nikola Šop*.

Naslednja dva prispevka primerjata Nikolo Šopa in njegovega znatno mlajšega sodobnika, slovenskega pesnika Gregorja Strniša (r. 1930). Pripomniti moramo, da je Strniša študiral stare orientalske jezike, da je poznal klinopisno pisavo, tako da lahko trdimo, da je po svojem zanimanju za starodavne kulture soroden Šopu, kakor je soroden tudi po tem, da je pisal drame v verzih. Za razliko od svojega hrvaškega kolega se je slovenski pesnik ukvarjal tudi s pisanjem besedil za zabavno glasbo, ker je tudi živel od pisanja. Vendar bi njegovo »resno« pesništvo v marsičem lahko označili kot negacijo osnovnih tokov sodobne slovenske lirike: izpisana je v disciplinirani, naravnost strogi obliki (pesnik redno uporablja po tri štirivrstične kitice), videti je klasično skladna in se močno naslanja na motiviko in metaforiko ljudske pesmi, zato je tudi na prvi pogled globoko različna od Šopove. Vendar pa nas moderna čustvenost, močan občutek eksistencialne tesnobe in tematiziranje duhovne razdvojenosti sveta silijo k primerjavi s Šopovo občutljivostjo. **Eva Premk** (Univerza v Ljubljani) v svojem prispevku *Igra končnosti in neskončnosti pri Nikoli Šopu in Gregorju Strniši* trdi, da je element igre in tudi metafizične čustvenosti, zlasti v temah smrti, skupen obema pesnikoma. V Strniševem ustvarjanju se razodeva poseben dualizem materialnega in duhovnega – prvo je konstanta sveta in »vsemirja«, drugo pa je razvidno v človeškem naporu za spremembo in osmišljanje eksistence. Ta dihotomija privede njegovo pesništvo do kozmičnih tem (pomenljivo je, da se tudi ena izmed njegovih knjig imenuje *Vesolje*, 1983). To nas sili k primerjavi poznih faz njegovega

in Šopovega pesništva, zato ni čudno, da prispevek **Janeza Premka** nosi naslov *Nekaj misli o četrtem, zadnjem ustvarjalnem obdobju v poeziji Nikole Šopa in Gregorja Strniše*. Kot zanimivo zvezo s prispevkom Tomislava Petkovića navajam citat, ki ga Premk navaja iz študije Iva Bilankova o Nikoli Šopu iz leta 1973: »Sila personalizacije ujedno je i sila osvemirenja (kozmicizacije); osobno i transcendentno postižu potpuno sraslost.« To je misel – opozarja Janez Premk –, ki jo je vredno uporabiti tudi za Strniševo pesništvo. Premk opaža, da ima Strniševa knjiga *OK – Oris transcendentalne logike* (1974) skupne točke s Šopovimi »geometrijskimi« pesmimi: obema je skupna težnja po absolutnem v času razdvojene podobe oz. slike sveta. In končno, tudi njuna usoda, usoda recepcije njunega pesnjenja je bila do neke mere podobna: kot je znano, so Strniševo poezijo dolgo časa upoštevali samo njegovi prijatelji in je bila tako rekoč neznana izven ožjega kroga bralcev.

Še en nekoliko nepričakovan, vendar dobrodošel pristop najdemo v tekstu **Mladena Tarbuka** *Glasbene resonance v pesništvu Nikole Šopa*, ki ponuja zanimiv intermedialni pristop z zornega kota glasbenika, skladatelja, ki je uglasbil Šopove stihe iz ciklusa *Sanjači*. Tarbuk razmišlja najprej o glasbenih komponentah pesniškega jezika, potem pa preide na konkretno analizo Šopovega ciklusa. Naposled opaža spremembo kompozicijskih dominant: *riječ, naličje, bjelina, svjetlo* in druge, pa tudi v nizu asonanc, npr. *sanjač, sanja, zasanjani, snivač, sneno, sanovno, snovno, snovito, usnuo in stan, dan, blagdan*, iz česar sledi nova tema: *gost – prisutnost, samcat – sam*. Tarbuk dodaja še številne in obsežne primere stihov in njihovih zvočnih značilnosti. Ko razmišlja o izboru glasovnega registra, kateremu naj bi zaupal zven uglasbenega besedila Šopovih stihov, se odloči za ženski glas, in to za glas najvišjega obsega – za »koloraturni sopran«, ki dosega neverjetno visoke tone, da bi tako z zvočnimi sredstvi pričaral Šopovo težnjo, da bi našel in zapisal besedo, ki transcendirira iz stvarnosti v svet sanj, v nestvarno. Pri tem skuša pesnikov glas spregovoriti iz brezglasnega jezika sanj. Od tod tudi delikatno vprašanje: ali je sploh potrebno peti to poezijo, ali je ni morda bolje le izgovarjati ob glasbeni spremeljavi? Skladatelj

se odloči za *Sprechgesang*. Zanimiva so tudi njegova razmišljanja o izboru glasbil, ki bodo spremljala človeški glas. Prav zaradi tega besedila se bralcu ponuja redka priložnost za vpogled v kreativno interakcijo dveh umetnikov, ki ustvarjata v različnih medijih.

Knjiga je očitno namenjena tudi bralcem izven akademskih krogov, torej tistim, ki jim to pesništvo ni postalo predmet strokovne in znanstvene raziskave, zato da bi približje spoznali Šopovo književno, predvsem pesniško delo. Namenoma so vanjo uvrščeni tudi nekateri subjektivni in memoarski prispevki, medtem ko so strokovni članki, sicer vedno napisani jasno in utemeljeno, razbremenjeni »trde« teoretične terminologije in običajne znanstvene aparature. No, čeprav nekateri nimajo opomb, je urednica na koncu dodala seznam literature za tiste, ki bi hoteli vedeti kaj več. Bralec ima torej v rokah zbirko esejev, ki je lahko uporabna kot zelo koristen uvod v branje Šopove poezije. Zaradi tega je treba tu ponovno pohvaliti odločitve, da najdemo med istima platnica-tudi že omenjeni prevodni dodatek. Pod naslovom *Pesniška pot Nikole Šopa* se pred slovenskimi bralci prvič odstira izbor njegovih stihov in lirске proze v slovensščini. Za ta dragocen dodatek se velja zahvaliti štirim prevajalcem: Evi Premk, Ani Premk, Fedori Ferluga-Petronio in Ravlu Kodriču.

Šopovo literarno delo ne samo da ni dovolj preučeno, temveč je zaradi novejših maloštevilnih izdaj celo težko dostopno v hrvaških knjigarnah. Ogromen *desideratum* ostaja objavlanje njegovih zbranih del, o katerih se zdi, da nihče sploh ne razmišlja. Mednarodna recepcija je tako, kljub hvalevrednim posameznim primerom, sporadična in nesorazmerna Šopovi zares mednarodni pesniški veličini. Zbornik *Pesniški svet Nikole Šopa* v slovenskem prostoru odkriva tega hrvaškega pesnika bosenskih korenin literarni kulturi bližnjih sosedov in obenem nazorno oz. primerno dokazuje, kako bi pesnika Nikolo Šopa lahko predstavili tudi drugim jezikom in kulturam.

Bratislav Lučin
Split